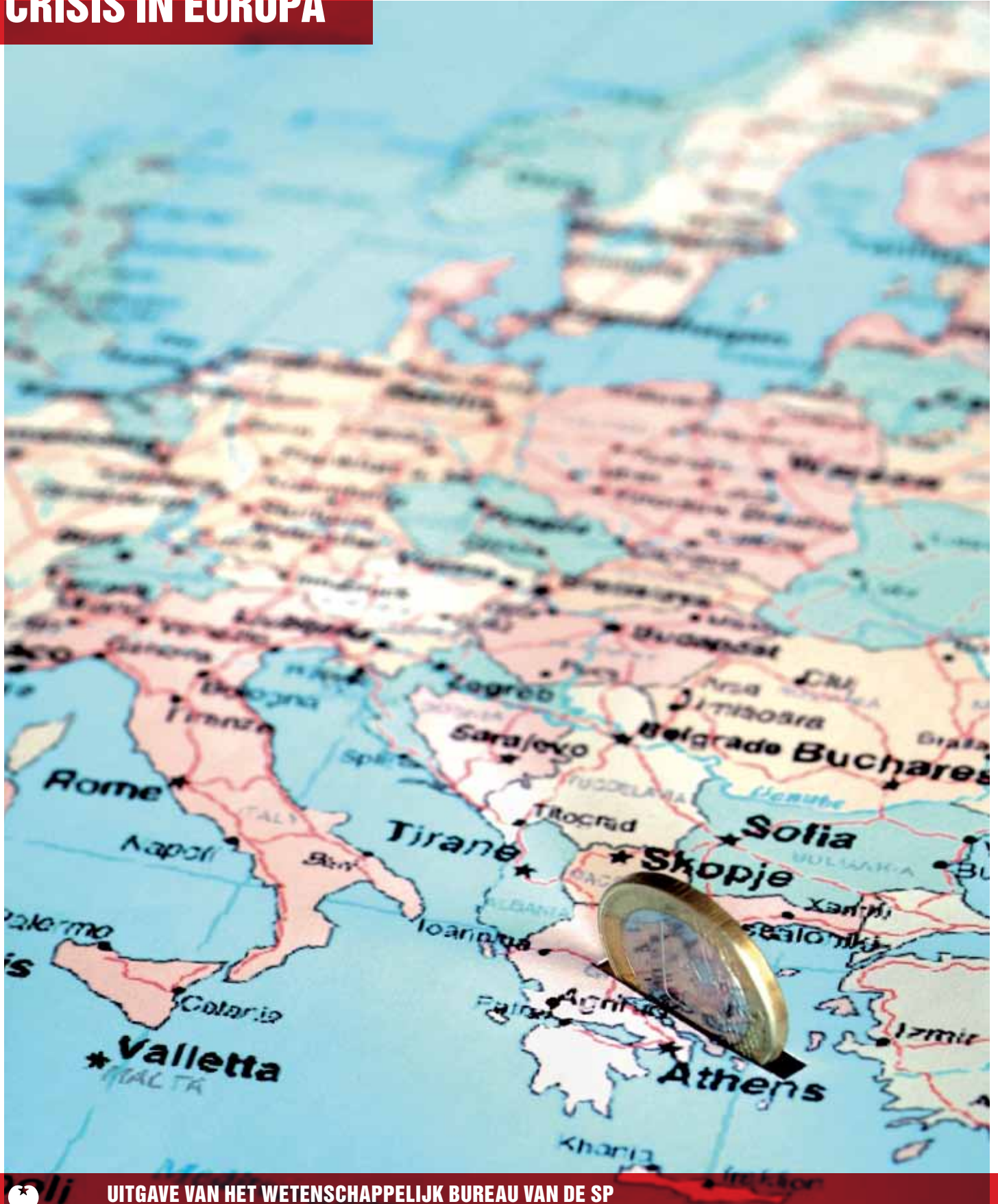


SPANNING

CRISIS IN EUROPA



UITGAVE VAN HET WETENSCHAPPELIJK BUREAU VAN DE SP

Verschijnt 11 keer per jaar, jaargang 13, nummer 6, juni 2011

CRISIS IN EUROPA

De economische crisis woekert al weer enkele jaren voort en bedreigt nu het voortbestaan van enkele landen. Door schreeuwers in het publieke debat wordt bijvoorbeeld de Grieken aangeraden hun eilanden en archeologische vindplaatsen te koop te zetten om uit de crisis te komen. Diezelfde mensen weten dan meestal ook te melden dat het de Grieken hun eigen schuld is, want ze zouden lui zijn, veel te vroeg met pensioen gaan en tot op het bot corrupt. Ook gaan diezelfde schreeuwers fors tekeer tegen de bevolking van de andere Zuid-Europese landen (die ze dan ook beledigend 'knoflooklanden' noemen) die in de problemen zijn geraakt. Hulp kunnen deze volken wel vergeten als het aan de schreeuwers ligt.

Anderen die zich iets beschaafder lijken op te stellen, schelden niet maar komen met oplossingen voor het probleem van de schulden crises. Als het aan hen ligt dat kunnen de Grieken (en Portugezen) leningen ontvangen. In ruil daarvoor moeten die landen dan wel de lonen en uitkeringen verlagen, mensen ontslaan, en overheidseigendom naar de markt brengen. Kortom ze kunnen leningen krijgen in ruil voor het uitvoeren van een neoliberale agenda.

Feit is dat de gewone Grieken als eerste de dupe zijn van de crisis, maar hebben zij hem ook veroorzaakt? Dennis de Jong, onze man in Brussel, laat in deze Spanning zien dat de oplossingen voor de Griekse schulden crisis die door de Europese Commissie en onze regering worden aangedragen uitsluitend als doel hebben om de

banken te redden. De banken die veel te gemakkelijk leningen aan Griekenland verstrekten terwijl ze konden weten dat de economie daar niet stabiel genoeg voor was. De banken de rente-opbrengsten en wij de lasten lijkt het advies van Europa. Na lezing van het interview met Bastiaan van Apeldoorn is deze houding van de Europese Commissie beter te begrijpen. Een groep mannen van de grootste Europese bedrijven proberen al sinds 1983 de sociale en economische politiek een bepaalde richting uit te sturen. En ze doen dat met succes. Hans van Heijningen en Arjan Vliegthart spraken met Hans Achterhuis, de Denker des Vaderlands. Hij legt uit dat het neoliberalisme als ideologie een consistent geheel is en geen verzameling van individuele maatregelen.

Wat kunnen we doen tegen het eenzijdig afwentelen van de gevolgen van de crisis op de bevolking? Over deze strijdvraag spraken op 31 mei de partijen van Verenigd Links samen met het Europees Sociaal Forum in Brussel. Hans van Heijningen was erbij en doet kritisch verslag.

De Griekse schulden crisis is ook aanleiding tot discussies op internet. Arjan Vliegthart bespreekt de film DEPTOCRACY. De film is een aanklacht tegen internationale organisaties als het IMF en de Europese Unie, die de Griekse bevolking op laten draaien voor de crisis, terwijl internationale banken buiten schot blijven. Ook de politieke bazen van Griekenland krijgen er flink van langs.

Leon Botter, voorzitter van ROOD, beschrijft in het Rijke Rooie Leven dat hiphop meer kan zijn dan geweld, seksisme en materialisme. Hij laat ons kennis maken een maatschappijkritische vertolker van hiphop.

INHOUD

- 3** DE RECHTSE WIND IN EUROPA
- 8** VERZET EN ALTERNATIEVEN
- 10** INFO
- 12** DE BELANGENBEHARTIGER VAN DE EUROPESE KAPITALISTEN
- INTERVIEW MET BASTIAAN VAN APELDOORN**
- 14** DEPTOCRACY EEN ANDERE KIJK OP DE GRIEKSE SCHULDENCRISIS
- 15** 'NEDERLAND HEEFT EEN GROOT VERHAAL NODIG'
- INTERVIEW MET HANS ACHTERHUIS**
- 18** HET RIJKE ROOIE LEVEN
- 20** OPINIE: EWOUT IRRGANG

COLOFON

Spanning wordt uitgegeven door het Wetenschappelijk Bureau van de SP

Een abonnement kost 12 euro per jaar voor SP-leden en 25 euro voor niet-leden. De betaling gaat per incasso.

Abonnementenadministratie

Vijverhofstraat 65

3032 SC Rotterdam

T (010) 243 55 40

F (010) 243 55 67

E administratie@sp.nl

Redactieadres

Vijverhofstraat 65

2032 SC Rotterdam

T (010) 243 55 35

E spanning@sp.nl

Redactie

Sjaak van der Velden

Arjan Vliegthart

Tekstredactie

Daniël de Jongh

Redactieraad

Hans van Heijningen

Tiny Kox

Ronald van Raak

Basisontwerp

Thonik en BENG.biz

Vormgeving

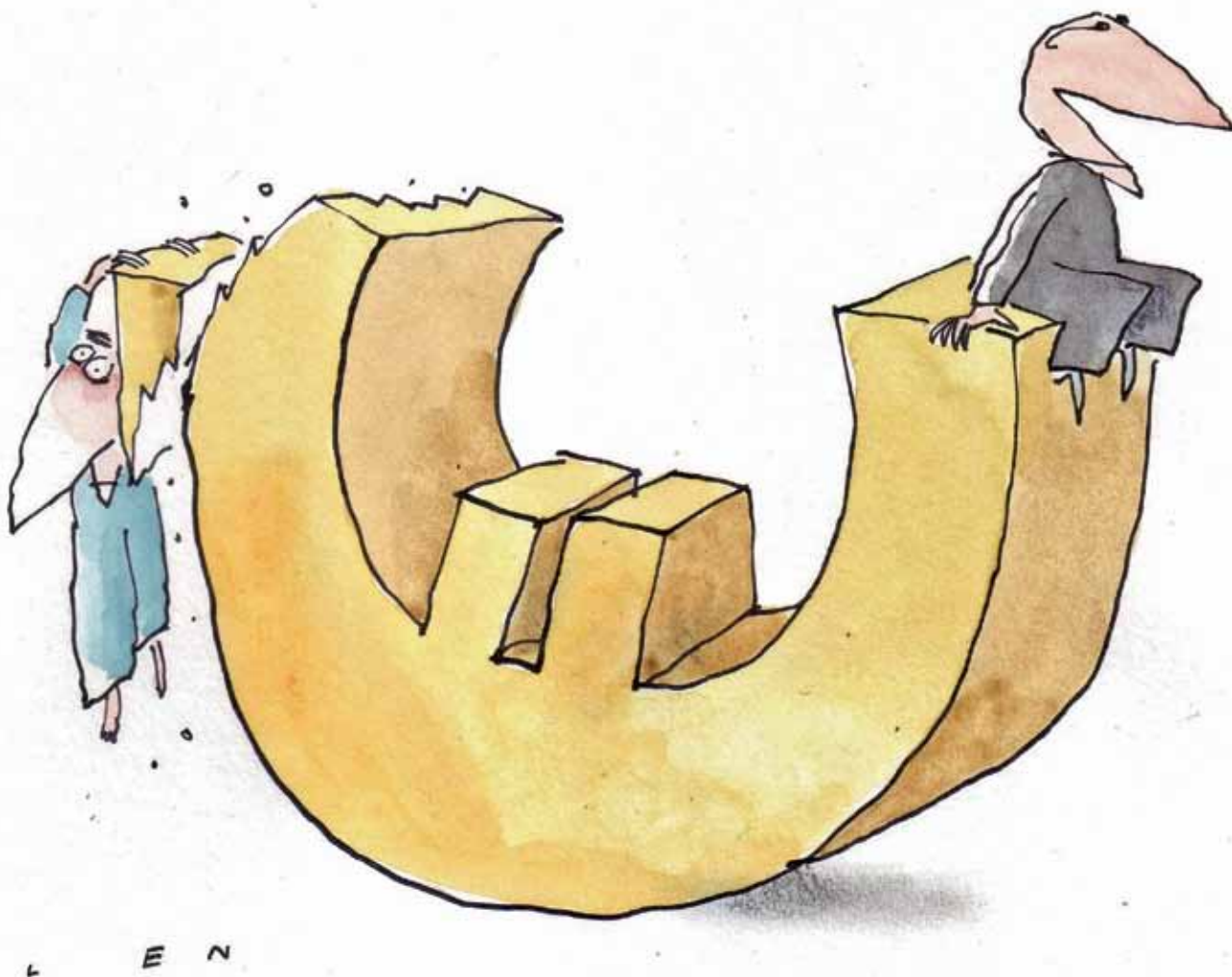
Antoni Gracia

Robert de Klerk

Gonnie Sluijs

Foto cover

Paul van Riel / Hollandse Hoogte



DE RECHTSE WIND IN EUROPA

Tekst: Dennis de Jong

Sinds de discussie over de Europese Grondwet, vonden er op straat niet zoveel discussies over Europa plaats als nu. Aanleiding: de eurocrisis, en de leningen aan Griekenland en Ierland. Mensen zijn bang dat er miljarden in het putje spoelen, met alle gevolgen van dien voor de begroting en daarmee voor onze publieke voorzieningen. Voeg daarbij de mogelijke gevolgen voor de pensioenfondsen en banken in Nederland. Het is dan ook volstrekt logisch dat mensen zich zorgen maken.

Die zorgen zijn terecht. Wat niet terecht is, is het verhaal eromheen. Het kabinet-Rutte doet voortdurend aan misleiding over de ontwikkelingen in Brussel. Zelfs de Tweede Kamer wordt vaak maar half, of zelfs ronduit verkeerd geïnformeerd. Het kabinet hoor je niet meer over het casinokapitalisme en de dolgedraaide bankiers die de crisis hebben veroorzaakt. In plaats daarvan heeft het een simpele mantra: de Grieken hebben het aan zichzelf te wijten dat ze in de problemen zitten. Niet alleen Griekenland, maar heel Europa moet ‘concurrerend’ worden via lage(re) lonen en slechte(re) arbeidsvoorwaarden. Zo worden gewone mensen het slachtoffer van het gedrag van speculanten en andere graaiers. Een fraai staaltje misleiding. In dit artikel zal ik dit laten zien aan de hand van twee voorbeelden: de crisis rond Griekenland en het Europese Economische Bestuur.

1 DE CRISIS ROND GRIEKENLAND

De crisis rond Griekenland is in de eerste plaats veroorzaakt door het feit dat Griekenland werd toegelaten tot de eurozone, zonder dat dit land daar rijp voor was. Voordat Griekenland de euro invoerde, was er sprake van een gestage economische ontwikkeling. Mede dankzij de vele fondsen uit Europa die de Grieken hielpen met het bouwen van wegen, spoorlijnen en vliegvelden, alsook met landbouw- en werkgelegenheidsprojecten, kon Griekenland moderniseren. Dat betekende overigens niet dat de Griekse economie ook goed in elkaar zat. Het land wordt gekenmerkt door het bestaan van een aantal machtige families, die niet alleen op zakelijk maar ook op politiek terrein de touwtjes stevig in handen hadden. Denk maar aan de fameuze scheepsmagnaat Onassis (de man van Jacqueline Kennedy): een schatrijke reder die ook nog eens de oprichter was van Olympic Airways. Macht en geld kwamen bij hem samen en zo gaat dat nog steeds. De rijken hebben massaal belastingen ontdoken: via het vriendjesnetwerk hoefden ze niet te vrezen voor vervolging.

Los van die rijke elite was (en is) Griekenland vooral een land van middenstanders en handelaren. Veel mensen werken in de toerismesector, maar ook daarbuiten gaat het meestal om kleine zelfstandige bedrijfjes. Voor hen was het veel moeilijker om belasting te ontduiken, al viel er ook voor hen best wel het een en ander te ritselen. Dit leidde ertoe dat de Griekse staat jarenlang veel inkomsten is misgelopen, maar voor de invoering van de euro leidde dit niet tot echt desastreuze situaties.

DEVALUATIE OM PROBLEMEN OP TE LOSSEN

Als het in Griekenland wat tegenzat – bijvoorbeeld doordat het land kampte met een hoge inflatie, waardoor het steeds duurder werd als toeristenland en waardoor de exporten stagneerden omdat de Griekse producten steeds duurder werden – was er altijd het middel van de devaluatie van de drachme, waardoor Griekenland weer goedkoper werd voor het buitenland. Dat leverde ook wel bijverschijnselen

op, zoals duurdere importproducten en daarmee extra inflatie, maar per saldo hinderde dat de algemene ontwikkeling van Griekenland niet.

De opeenvolgende Griekse regeringen hebben verzuimd de modernisering ook door te zetten op het gebied van kennis en innovatie. Vergeleken met bijvoorbeeld Nederland is van een kenniseconomie in Griekenland eigenlijk nooit echt sprake geweest. Door het gebrek aan technologische ontwikkeling bleef de arbeidsproductiviteit laag. Dat geldt zowel voor de periode vóór de invoering van de euro als daarna.

EURO MAAKT PROBLEMEN ZICHTBAAR

Met de euro kreeg Griekenland een harde munt. Bovendien een munt die je niet eenzijdig kunt devalueren. Daardoor konden structureel slechte economische omstandigheden (corruptie, lage arbeidsproductiviteit) niet meer worden verdoezeld. Ook nam de concurrentie uit andere eurolanden toe: wat Griekenland nog aan industrie had, en dat was relatief weinig, verplaatste zich naar landen als Duitsland en Nederland, met een hogere arbeidsproductiviteit en daarmee lagere kosten. De Griekse regeringen gingen vervolgens op de pof leven: het gebrek aan eigen inkomsten werd gecompenseerd door steeds meer leningen af te sluiten. De financiële markten waren geïnteresseerd en hebben jarenlang geprofiteerd van de rente op dergelijke leningen, die altijd hoger was dan de rente op bijvoorbeeld Duitse leningen.

Doordat Griekenland de boekhouding vervalste, overigens met steun in 2002 van de grootste boeven uit de bankwereld, van Goldman Sachs, die alle ideeën aanleverden, bleef dit patroon van ‘leven op de pof’ lange tijd onopgemerkt. Of liever gezegd: de andere lidstaten, met Frankrijk en Duitsland voorop, wisten het wel. Ze knepen echter bewust een oogje toe: ook zij namen het namelijk niet zo nauw met de normen over begrotingstekort en staatsschuld die waren overeengekomen in het zogeheten Stabiliteitspact om de stabiliteit van de euro te garanderen.

CRISIS VERSTERKT PROBLEMEN

De financiële crisis heeft de hele situatie drastisch veranderd. De banken moesten in heel Europa gered worden en wat begon als bankencrisis werd al snel een schulden crisis van lidstaten. Landen als Nederland en Duitsland behielden het vertrouwen van de financiële markten. Het zijn per slot van rekening sterke economieën. Maar voor een land als Griekenland bestond een dergelijk vertrouwen niet: toen iedereen de Griekse boekhouding eens echt goed ging bekijken, bleek dat de staatsschuld enorm was en dat de inkomsten om die schuld af te betalen deels ontbraken.

Dat leidde ertoe dat banken steeds meer rente aan Griekenland gingen vragen, of in sommige gevallen überhaupt geen leningen meer wilden verstrekken. Uiteindelijk steeg de nood zo hoog dat Griekenland steun moest krijgen van andere lidstaten om niet failliet te gaan. Die steun werd verleend door in principe een bedrag van €110 miljard ter beschikking te stellen. Deze lening zou in onderdelen worden uitgekeerd – tranches – zolang Griekenland voldeed aan de eisen. Dat betekende bezuinigen en lonen



Foto: Bert Spiertz / Hollandse Hoogte

De Jager weet het mooi te vertellen.

en andere arbeidsvoorwaarden verlagen en vooral: ervoor zorgen dat in 2014 het begrotingstekort niet boven de norm van 3 procent uit zou komen.

RECHTSE SOLIDARITEIT?

Hier begint gelijk de misleiding, zowel door Brussel als door het kabinet-Rutte. Dit hele plan werd gepresenteerd als het helpen van de Grieken. Dat zou een zeldzaam teken van solidariteit zijn geweest, iets waar de in meerderheid rechtse regeringsleiders nu niet echt om bekend staan. De waarheid is dan ook een andere: Griekenland mocht en mag niet failliet gaan, want dan raakten met name de Duitse en Franse banken in de problemen die veel leningen aan Griekenland hadden uitgegeven. Al het geld dat Griekenland kreeg, moest gebruikt worden om die leningen af te lossen. In wezen werden zo private leningen (van banken aan de Griekse staat) overgenomen door de lidstaten, de belastingbetaler dus. Bovendien ging de Europese Centrale Bank massaal dergelijke leningen opkopen: ook dat is een vorm van omzetting van private leningen in publieke, want als de ECB verlies lijdt, draait

uiteindelijk de belastingbetaler daarvoor op. Als de regeringsleiders en het kabinet de bevolking serieus hadden genomen, dan hadden ze eerlijk gezegd: 'We gaan de banken weer redden. Ze hebben zoveel risico genomen met leningen aan Griekenland, dat ze bij een Grieks faillissement in de problemen kunnen komen en dat kunnen we niet hebben.'

Minister De Jager van Financiën maakte het helemaal bont: in de Tweede Kamer zei hij letterlijk dat we winst gingen maken op de leningen aan Griekenland en dat we ons geld tot de laatste eurocent terug zouden krijgen. Onzin natuurlijk, als je bedenkt dat de Griekse economie er toen al slecht voorstond en de enige receptuur die de lidstaten Griekenland meegaven er een was van drastische bezuinigingen. Het is algemeen bekend dat een drastisch bezuinigingsbeleid leidt tot verminderde economische groei en dat is precies wat in Griekenland gebeurde: economische krimp.

VAN KWAAD TOT ERGER

Door diezelfde bezuinigingswoede kon de Griekse regering ook niet investeren in maatregelen om het land structureel gezonder te maken. In plaats van een heel kordon anticorruptie-rechercheurs op te tuigen en de belastinginning te handhaven, werden zoveel ambtenaren ontslagen dat er nu nog maar drie controleurs zijn die de boekhouding van alle Griekse bedrijven moeten nazien op fraude. In plaats van een kenniseconomie te ontwikkelen, moest in grote delen van het land de helft van alle scholen dicht. Het ging – en gaat – hiermee van kwaad tot erger: de lonen werden tot dertig procent verlaagd, de lasten voor de gewone mensen gingen met sprongen omhoog en de publieke sector werd verkocht (gedwongen door de Europese Unie en het Internationaal Monetair Fonds) of ingekrompen. De economie bleef krimpen, de staatsinkomsten bleven teruglopen en het begrotingstekort kon dan ook bij lange na niet worden teruggebracht tot het overeengekomen niveau. Inmiddels is de staatsschuld zo groot geworden dat Griekenland de komende tien jaar een begrotingsoverschot van tien procent zou moeten hebben om die te kunnen terugbrengen tot een acceptabel niveau.

DE MISLEIDING GAAT DOOR

De recente discussies over de verstrekking van een nieuwe tranche van de leningen aan Griekenland munten wederom uit in misleiding. Minister De Jager deed het voorkomen alsof het alleen een kwestie zou zijn van de duim Schroeven aandraaien. Zodra hij overtuigd was van het feit dat Griekenland nu eens serieus werk zou maken van 'hervormingen', bezuinigingen dus, zou hij akkoord kunnen gaan met een nieuwe tranche, anders niet. In het bijzonder zouden de Grieken maar eens een flink deel van de staatsbezittingen moeten verkopen, helemaal in lijn met het oude neoliberale beleid van het IMF. Dat zelfs de ex-topman van het IMF, Strauss-Kahn, hier niet in geloofde, daar hoorde je De Jager niet over. Terwijl toch iedereen weet dat je bij een uitverkoop als ondernemer altijd minder krijgt voor je producten dan tijdens de reguliere verkoop. En nu moet Griekenland in één klap 50 miljard euro aan bezittingen privatiseren. Belangrijker nog: door de duim Schroeven aan te draaien, krijgen gewone mensen in

Griekenland het nog veel moeilijker en ontbreekt het geld voor structurele oplossingen, zoals corruptiebestrijding en het opbouwen van een kenniseconomie. Dus alweer probeerde De Jager ons te laten geloven dat we 'value for money' krijgen, want als de Grieken nu maar flink bezuinigden, kwam alles weer goed. Niet dus. Griekenland is zo goed als failliet, de economie – met de middenstand voorop – stort in en de Grieken zitten nog steeds vast aan de dure euro. De euro maakt hun export buiten de eurozone duur, en het land wordt eveneens duur als toeristenland voor mensen buiten de eurozone.

DE REKENING GAAT NAAR DE GEWONE MENSEN

Al met al is het een enorme chaos. Wat er ook gebeurt, gewone mensen in heel Europa krijgen een rekening gepresenteerd. De SP is ervoor dat de Griekse schulden worden geherstructureerd: dat wil zeggen dat Griekenland een deel van de leningen niet meer hoeft terug te betalen. Doordat de lidstaten direct of indirect steeds meer Griekse leningen hebben overgenomen van de banken, lopen de banken steeds minder risico. Als we nog even wachten, is de hele schuld van Griekenland omgezet in leningen van andere lidstaten en het IMF. Als Griekenland dan failliet gaat, zijn de banken de lachende derde. En dat terwijl ze van de hoge rentes op de Griekse leningen heel lang hebben geprofiteerd: dus wel de lusten, niet de lasten. Zover moeten we het niet laten komen: hoe eerder we herstructureren, hoe meer de banken meebetalen.

Daarmee is nog geen lange termijn oplossing gevonden voor Griekenland en andere zwakke eurolanden. Er zal iets gedaan moeten worden aan de onevenwichtige verhoudingen binnen Europa: rechts hoor je alleen over verlaging van de lonen, maar het is een feit dat in Nederland en Duitsland de lonen juist te weinig zijn gestegen in vergelijking tot de arbeidsproductiviteit. Door de lonen hier geleidelijk te verhogen, trek je de verhoudingen recht. Daarnaast is er de mogelijkheid dat Griekenland en wellicht andere zwakke landen besluiten de euro de rug toe te keren. De gevolgen van een dergelijke stap zullen enorm zijn: grenzen zullen dicht moeten om kapitaalvlucht tegen te gaan, de lokale banken zullen failliet gaan en ook onze banken zullen flinke klappen krijgen. Eenvoudig is het allemaal niet, maar als de protesten in Griekenland toenemen – en dat zie je dagelijks gebeuren – en herstructurering uitblijft, is ook dit een denkbaar scenario. Mocht de situatie nog verder verslechteren, doordat bijvoorbeeld ook grote economieën als Spanje of Italië in de problemen raken, dan is het zelfs denkbaar dat Nederland samen met Duitsland en andere sterke eurolanden uit de euro stapt. Als dergelijke grote economieën omvallen, wordt de last eenvoudig te hoog.

EUROPA EN RUTTE LUISTEREN ALLEEN NAAR DE BANKEN

De hele discussie over Griekenland toont aan dat Brussel en Rutte vooral geïnteresseerd zijn in wat banken zeggen. De gevolgen voor de gewone mensen tellen niet mee: dat het kabinet roekeloos omspringt met ons belastinggeld door geld uit te lenen aan een failliet land, dat is kennelijk van ondergeschikt belang. Als de banken maar niet omvallen. En wat Brussel betreft komt daar nog eens bij dat een land dat uit de eurozone treedt het schone eurosprookje verstoort: Europa moet immers steeds groter worden en machtiger. De SP zei het al tijdens de invoering van de euro: dat gaat alleen maar leiden tot méér Brussel, tot verlies van zeggenschap over onze economie. Zo ziet Brussel dat ook: de invoering van de euro leidt automatisch tot een politieke unie. Zou een lidstaat er uit kunnen stappen, dan krijgt dat proces van machtsoverdracht een stevige knauw.

2 HET EUROPESE ECONOMISCHE BESTUUR

Hiermee belanden we automatisch bij het tweede voorbeeld, het Europese Economische Bestuur. Ook hier weer volop misleiding. Bij de invoering van de euro was er nog geen zicht op een Europese economische regering, zoals het 'bestuur' ook wel genoemd wordt, al wisten wij dat dit wel het doel ervan was. Het enige wat gewone mensen over de euro te horen kregen, was dat het zo fijn was dat we nu overal dezelfde munt konden gebruiken en dat het goed was voor de economie.

De financiële crisis, die werd gevolgd door de schulden crisis, liet zien dat de eurozone weinig stabiel is, vooral ook omdat de economieën van de Zuid-Europese landen er beduidend slechter voorstonden dan die van Noord-Europa. Zoals we in het geval van Griekenland hebben gezien, werden de verschillen na invoering van de euro eigenlijk alleen maar groter. Noord-Europese landen kregen steeds grotere overschotten op hun betalingsbalans, Zuid-Europese landen steeds grotere tekorten.

Dat er een roep kwam om meer economische coördinatie, is dan ook niet zo vreemd. Wat er nu op tafel ligt, gaat echter veel verder dan dat. Er is door de ambtenaren van de ministeries van Financiën uit de lidstaten hard gewerkt aan een scorebord, met allerlei streefcijfers. Die cijfers gaan niet over werkgelegenheid, armoedebestrijding of eerlijke inkomens- en vermogensverhoudingen. Nee, ze gaan over lonen en over publieke uitgaven. Stijgen die te hard, dan komt Brussel in actie. Een land wordt dan gedwongen een hervormingsplan in te dienen en als de andere lidstaten hier niet tevreden over zijn, en het betrokken land niet alsnog met de juiste maatregelen komt, dan krijgt het straf: tot 0.3 procent van het BNP, d.w.z. miljardensancties.

RECHTS EN EUROFIEL VINDEN ELKAAR

Ook bij het Europese Economische Bestuur komen twee krachten samen: rechts en eurofiel Brussel. Voor rechts komt een droom uit: het rechtse beleid, dat altijd uit is op een kleine overheid en lage salarissen, wordt nu verankerd in concrete Europese maatstaven. Bovendien krijgen regeringen die zich er niet aan houden straf. Zo hoeft je eigenlijk al geen verkiezingen meer te organiseren: ook een

DE VERSCHILLEN TUSSEN DE SP EN DE PVV OVER DE EUROCRISIS

In de media worden de SP en de PVV nog wel eens in één adem genoemd, als het om de eurocrisis gaat. Beide partijen zijn op dit moment namelijk tegen leningen aan Griekenland. Toch is de benadering van de SP een totaal andere dan die van de PVV.

Voor de PVV is het simpel: de Grieken zijn luie uitvreter en die schoppen we gewoon de eurozone uit. Ze krijgen geen cent van ons. Dat bekt lekker, maar het zijn klinkklare nonsens.

De SP ziet ook de zwakte van Griekenland en het boekhoudkundige bedrog, maar we laten ons niet opzetten tegen de Grieken als zodanig. De gewone Grieken hebben het moeilijker dan ooit en zij hebben de crisis niet veroorzaakt. Dat zijn de banken en hun casinokapitalisten. Daarom moeten we ook niet zozeer Griekenland straffen, maar de banken: leningen aan Griekenland zijn helemaal geen leningen aan een land. De Griekse regering gebruikt het geld voor de volle honderd procent om leningen van banken af te lossen. Zo worden bankleningen omgezet in leningen van vooral andere lidstaten aan Griekenland. De SP vindt dat we de banken voorlopig wel even genoeg hebben geholpen. Daarom zijn wij tegen nieuwe leningen, maar vóór herstructurering van de Griekse schulden: als de Grieken een

deel van hun schuld niet hoeven terug te betalen, gaan de banken betalen voor het risico dat ze bewust hebben genomen. Ook Nederland zal verlies lijden, maar dat verlies zal anders alleen maar groter worden: hoe langer we wachten, hoe meer leningen van banken zijn omgezet in leningen van landen als Nederland en hoe groter het risico voor de Nederlandse belastingbetaler.

Landen als Griekenland kunnen ervoor kiezen de euro vaarwel te zeggen. Wij kunnen Griekenland er alleen nooit uitschoppen, zoals de PVV beweert. Die bevoegdheid hebben we gewoon niet. Een Grieks uittreden uit de euro brengt een heleboel instabiliteit met zich mee. Het is geen simpele oplossing, al is het niet ondenkbaar dat het ooit zover komt.

Anders dan de PVV denken we bij de SP wel na voordat we iets zeggen: de eurozone kraakt in zijn voegen en van alles is denkbaar, maar Nederlanders hebben er recht op het hele verhaal te horen en niet slechts een paar oneliners. De oplossingen van de PVV zijn dan ook schijnoplossingen. Hiermee doet de PVV driftig mee met de misleiding die we ook terugvinden bij het kabinet Rutte.

links kabinet zou zo gedwongen worden een rechts bezuinigingsbeleid uit te voeren. Hoe ondemocratisch kun je bezig zijn, vraag je je af. Geen wonder dat de Europese vakbeweging hier heftig tegen heeft geprotesteerd.

Voor de eurocraten is het Europese Economische Bestuur de zoveelste nieuwe loot aan de stam: op nog meer terreinen mogen zij lidstaten gaan controleren. Dat levert voor hen banen en aanzien op. Hoe meer macht, hoe beter.

Probleem is wel dat, juist omdat Rutte de zaken bewust verkeerd voorstelt, het publieke debat hierover nauwelijks van de grond komt. Kranten besteedden er wel enige aandacht aan, maar inmiddels heeft de Griekse crisis de weinige aandacht die er al was, tenietgedaan. Reden genoeg voor de SP om op alle mogelijke manieren wél juiste informatie te geven en mensen te waarschuwen tegen wat eraan zit te komen. Vandaar dat we de campagne 'Klauwen van Europa' (www.sp.nl/europa/klauwen) zijn gestart. Van onze lonen, pensioenen en publieke uitgaven moet Brussel afblijven: we gaan niet akkoord met het vastleggen van een dwingende, puur rechtse agenda.

In het kader van de campagne hebben we geprobeerd met de PvdA en de vakbeweging overeenstemming te bereiken over een grote manifestatie aan de vooravond van de Europese Raad op 24 juni. De Europese vakbonden hebben 21 juni uitgeroepen tot massale actiedag, met een grote bijeenkomst in Luxemburg. Een manifestatie in Nederland

zou hier mooi bij hebben aangesloten. Helaas bleef de PvdA draaien: het lukte niet om met de leiding van deze partij tot zaken te komen. En zonder de PvdA wil ook de FNV niet. Een gemiste kans, maar houdt 21 juni toch maar in de gaten: het kan toch niet zo zijn dat er in heel Europa actie wordt gevoerd en de Nederlandse vakbeweging stil blijft.

3 CONCLUSIE

Samenwerking in Europa is prima. Nog beter zou het zijn als die samenwerking werd gedomineerd door de belangen van gewone mensen. Op dit ogenblik is Brussel echter nog steeds stevig in de greep van de lobby van grote bedrijven en financiële instellingen. Zolang dat het geval blijft, is het levensgevaarlijk om ons economisch en sociaal beleid in handen van Brussel te leggen. Van SP'ers mag worden verwacht dat we de mensen op zijn minst waarschuwen en, als het kan, mobiliseren. Het gaat hier om een beest met tanden en klauwen, om minister De Jager maar eens te citeren, ook al vond hij dat juist positief. Bovendien is het een beest dat zich voordoet als warm menselijk maar wel een heel leger aan voorlichters én regeringen heeft om de bevolking om de tuin te leiden. Dat zal zo blijven totdat de maatregelen zijn ingevoerd. Dat wil zeggen tot de leningen zijn verstrekt om Griekenland te 'redden' en een straf rechts beleid via het economisch bestuur dwingend wordt opgelegd. Pas dan zullen we het beest met z'n klauwen in zijn volle, nare gedaante zien: met alweer bonussen voor de speculanten en managers, en megawinsten voor de grote bedrijven, maar armoede voor steeds meer gewone mensen. Zover mag het niet komen, en daar zullen wij voor moeten zorgen.

VERZET EN ALTERNATIEVEN

Tekst: Hans van Heijningen Foto: Aristidis Vafeiadakis / Zuma Press / Hollandse Hoogte

In het Europees Parlement maakt de SP deel uit van de fractie van Verenigd Links (GUE-NGL, www.guengl.eu). Op 31 mei organiseerde Verenigd Links samen met het Europees Sociaal Forum een interessant symposium in Brussel: 'Tegen de soberheid, de niet gerechtvaardigde schuld, de sociale achteruitgang en de aanvallen op de democratie in Europa: Verzet en alternatieven.' Een mooie gelegenheid om onze samenwerkingspartners in Europa beter te leren kennen en een scherper beeld te krijgen van de standpunten van links wat betreft de crisis waar tientallen miljoenen Europeanen momenteel onder gebukt gaan.

's Ochtends kwamen de politici en deskundigen aan het woord. Zonder hun goede bedoelingen in twijfel te trekken, stellen de meeste bijdragen mij teleur. Hun analyses komen me (te) bekend voor: de financiële crisis wordt op de gewone mensen afgewenteld, niet alleen het IMF en de Wereldbank maar ook de EU spelen in dit proces een kwalijke rol en daar kan alleen verandering in komen wanneer mensen daar massaal tegen in verzet komen.

Een interessante bijdrage levert Eric Toussaint (www.cadtm.org), die een pleidooi houdt voor schuldsanering. Waren het tot voor kort alleen ontwikkelingslanden, vandaag de dag dreigen ook ontwikkelde landen kapot te gaan door toedoen van de spiraal schulden-aflossingen-grotere schulden. Toussaint wijst erop dat regeringsleiders vaak akkoorden afsluiten met het IMF en de Wereldbank zonder dat de parlementen van de betreffende landen daar nog aan te pas komen. Daarmee maken zij zich, net als sommige grote bankiers, strafbaar en daarom dienen zij vervolgd te worden. Als het gaat om schuldsanering, bestaat er internationaal nog niet zo gek veel ervaring doordat de dominante belangen daar meestal niets van willen weten. In 1953 werd 62 procent van de schuld van Duitsland kwijtgescholden en werd bepaald dat de jaarlijkse aflossing van zijn internationale

schuldenlast niet boven vijf procent van de totale exportinkomsten uit mocht komen. Dit om te voorkomen dat de Duitse economie kapotbezuinigd zou worden. Vanzelfsprekend wordt in dit verband ook ingegaan op de situatie in Griekenland, dat de afgelopen maanden mede door het toegepaste bezuinigingsbeleid in een steeds diepere recessie belandt en kapot dreigt te gaan.

EU GAAT OVER LIJKEN

Als het gaat om het zoeken van een uitweg uit de crisis, gaat de EU over lijken. Je moet maar durven, om van de overgangsregering in Tunesië 410 miljoen schuldaflissing te vragen op het moment dat dit land 400 duizend Libiërs opvangt en Europa haar grenzen sluit, aldus het Franse GUE-parlementslid Marie Christine Vergiat. Francoise Castex, lid van de sociaal-democratische fractie, betoogt dat de basis van de schulden crisis in Europa niet wezenlijk verschilt van die in de VS: banken die de kredietkraan richting burgers te wijd open hebben gezet, met nare gevolgen voor alle betrokkenen. De verschillen binnen Europa zijn groot: waar Duitsland op de internationale kapitaalmarkt geld leent tegen 2,3 procent, betalen de Grieken nu meer dan 15 procent. En... het ergste komt nog, waarschuwt zij. De EU komt bovendien namelijk met voorstellen die erger zijn dan de

kwaal: landen die boven de 3 procent begrotingstekort uitkomen, schenden het Stabiliteitspact en moeten miljardenboetes betalen. Daarnaast dreigen regeringen verplicht te worden om tientallen miljarden aan schuldaflissing te besteden indien hun staatsschuld boven de 60 procent van het Bruto Binnenlands Product (BBP) uitkomt. Verzet je tegen dit nieuwe EU-beleid, luidt Castex' oproep.

Dennis de Jong, onze SP-volksvertegenwoordiger in Brussel, deed een oproep aan de aanwezigen. Hij riep op om de bevolking van de lidstaten te informeren, met voorstellen en oplossingen te komen hoe uit de crisis te komen en de bevolking van de EU-lidstaten te mobiliseren om ervoor te zorgen dat deze voorstellen uitgevoerd worden. Dat laatste is alleen al daarom nodig, omdat zowel de Europese Commissie als de regeringsleiders en de Europarlementariërs in meerderheid rechts zijn: dat maakt dat we niet veel hoeven te verwachten van de Europese besluitvorming, als de vakbeweging en 'de straat' komt niet in beweging komen.

VERDEELD EUROPEES LINKS

Helaas kwam het 's ochtends niet tot een kritisch debat over voorstellen en oplossingen, terwijl alle GUE-NGL delegaties weten dat zij het onderling op tal van punten niet eens zijn over de oplossingen. GUE-NGL wordt vooral verdeeld door een verschillende kijk op Europa: sommige delegaties willen Europa sterk maken en bijvoorbeeld het budget verdubbelen voor een nieuw op te richten solidariteitsfonds. Hiermee willen ze bereiken dat er meer geld van Noord naar Zuid vloeit in Europa. De delegaties waar de SP intensiever mee samenwerkt (de NGL, met vooral vertegenwoordigers uit de Scandinavi-



Atheners demonstreren tegen bezuinigingsplannen.

sche landen en Ierland), willen juist minder van dit soort fondsen. Ook zijn zij veel sceptischer over het overdragen van bevoegdheden. Natuurlijk geeft het een fijn gevoel om voor elkaar te klappen, maar op een conferentie met zoveel ervaren onderzoekers en actievoerders zou je toch vooral moeten spreken over kwesties waar je nog niet uit bent of waar je van mening over verschilt.

NIEUWE INITIATIEVEN

Dan waren de bijdragen 's middags van de vertegenwoordigers van kleine en grotere burgerinitiatieven een stuk interessanter. Zij stellen zich in Europees verband teweer tegen rechts afbraakbeleid. Iedere spreker krijgt vijf minuten om te vertellen hoe het er in zijn of haar land voor staat. De Spanjaarden en de Grieken vertellen enthousiast over de pleinprotesten die zich de laatste weken ontwikkeld hebben. In beide landen zijn het jongeren die in groten getale vreedzaam actie voeren en zich daarin door steeds meer mensen gesteund weten. De een na de ander benadrukt dat de linkse politieke partijen de boot gemist hebben bij het ontstaan van deze vorm van protest. Een jonge

man uit Catalonië fileert de positie van traditioneel links: 'De linkse oppositiepartijen hebben de afgelopen jaren keer op keer gekozen voor de politiek van het kleinste kwaad, voor het beperken van de schade. Ze steunden de halfzachte sociaal-democratische alternatieven waar de jongeren niets aan gehad hebben en dat wreekt zich nu.' Griekse activisten herkennen zich in dit beeld: 'De jongeren die nu in de benen komen, hebben niet alleen niets met traditioneel links maar ook niet met de media, die hen en hun situatie nooit serieus hebben genomen.' Een Italiaanse vakbondsleider zegt dat hij zich jarenlang voor zijn land geschaamd heeft, maar dat de verkiezingsnederlaag van Berlusconi bij de gemeenteraadsverkiezingen in Milaan en Napels de Italianen nieuwe energie gegeven heeft. 'Dat hebben we wel nodig, want ons land telt 2 miljoen werklozen en een vierde van de gezinnen zit onder de armoedegrens.'

OOST-WESTTEGENSTELLING

Een minder bekende kwestie voor ons is de situatie in Oost-Europa. Polen, Hongaren en Roemenen, voor een

deel actief in Attac-Europa (www.attac.org), komen met schrijvende verhalen over de levensomstandigheden van hun burgers. 'Bij ons is bijna eenderde van de mensen werkloos en arm volgens de internationale armoedecriteria', aldus een Hongaarse. 'Europa lijkt opnieuw in tweeën gehakt en wij zijn het proefkonijn. Gas, licht en water zijn tegenwoordig in handen van buitenlandse bedrijven en de tarieven vliegen de pan uit. Dan heb je ook nog het nieuwe fenomeen van kredieten tegen een variabele rente. Tot voor kort kenden wij dat niet en een groeiend aantal mensen zit diep in de shit omdat de rente de afgelopen jaren sterk gestegen is.' Een Roemeense vakbondsleider vertelt dat de regering van zijn land er niet in slaagde om het begrotingstekort van 5,9 procent terug te dringen, sterker nog, dat het tekort tot 9 procent opliep. 'Daarop stelde de regering voor de lonen met 25 en de pensioenen met 15 procent te verlagen. Toen de regering door vakbondspetsten bakzeil haalde, koos zij ervoor om de btw van 19 tot 24 procent te verhogen. Het zit de mensen tot hier', geeft hij aan terwijl hij naar zijn keel wijst. 'Maar door de crisis blijven de sociale uitgaven stijgen terwijl ons pensioensysteem niet duurzaam blijkt te zijn.'

WAT TE DOEN?

Het initiatief om vanuit de GUE/NGL een symposium over de financiële en economische crisis in de EU te organiseren verdient alle lof. Alleen is het dan wel zaak om het ook te hebben over zaken die niet zo eenvoudig liggen, zoals de vraag wie de rekening gaat betalen van de schuldsanering in Griekenland, Portugal en Ierland, die volgens steeds meer deskundigen onafwendbaar wordt. Het is positief dat de GUE/NGL-fractie het in grote lijnen eens is over de invoering van een minimumtarief voor vermogens- en winstbelastingen, een Europees minimumloon en het stoppen van de belastingconcurrentie die maakt dat landen elkaar beconcurreren door grote investeerders zo weinig mogelijk belasting te laten betalen. Maar dat is niet voldoende wanneer we ons serieus rekenschap geven van de problemen waar we nu en in de nabije toekomst mee geconfronteerd worden.

EUROPESE NOODFONDSEN

In 2009-2010 bleek dat de begrotings-tekorten in Griekenland veel groter waren dan de Griekse regeringen eerder hadden gezegd. Beleggers (banken en institutionele beleggers) verloren daardoor hun vertrouwen in het land. Het land was daardoor niet meer in staat om op de gewone kapitaalmarkten geld te lenen om aan de betalingsverplichtingen te voldoen. Europa besloot te hulp te komen. Op 2 mei 2010 kondigden de EU en het IMF aan 110 miljard als lening te verstrekken voor een periode van drie jaar. Van deze lening komt €30 miljard voor rekening van het IMF (Internationaal Monetair Fonds) en €80 zijn

bilaterale leningen van de lidstaten zelf. Nederland draagt €4,7 miljard bij. De lening wordt niet ineens gegeven, maar in stukjes (tranches). De Europese Commissie en het IMF toetsen steeds of Griekenland aan de voorwaarden heeft voldaan, voordat een volgend stukje van de lening wordt gegeven. Dat leidt tot steeds heftiger discussies, omdat door alle bezuinigingen Griekenland nauwelijks aan die voorwaarden kan voldoen.

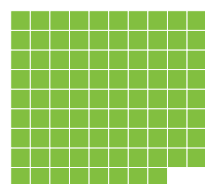
Omdat ook andere landen (Ierland, Portugal, Spanje) in gevaar dreigden te komen, kwamen de 27 EU-ministers van financiën op 10 mei 2010 met een

nader reddingsplan. Ze maakten 60 miljard euro vrij voor leningen via een nieuw op te richten fonds, het *European Financial Stability Mechanism* (EFSM). Het gaat hier niet om bilaterale leningen, maar om leningen die de Europese Commissie verstrekt ten laste van de Europese begroting. Inmiddels heeft de Commissie €22,5 miljard aan Ierland uitgeleend. Daarnaast richtten de ministers van Financiën een speciaal bedrijf op, met alle 16 eurolanden als aandeelhouder: de *European Financial Stability Facility* (EFSF). Landen die uit deze faciliteit leningen krijgen, houden op aandeelhouder te zijn. Hoe meer landen van

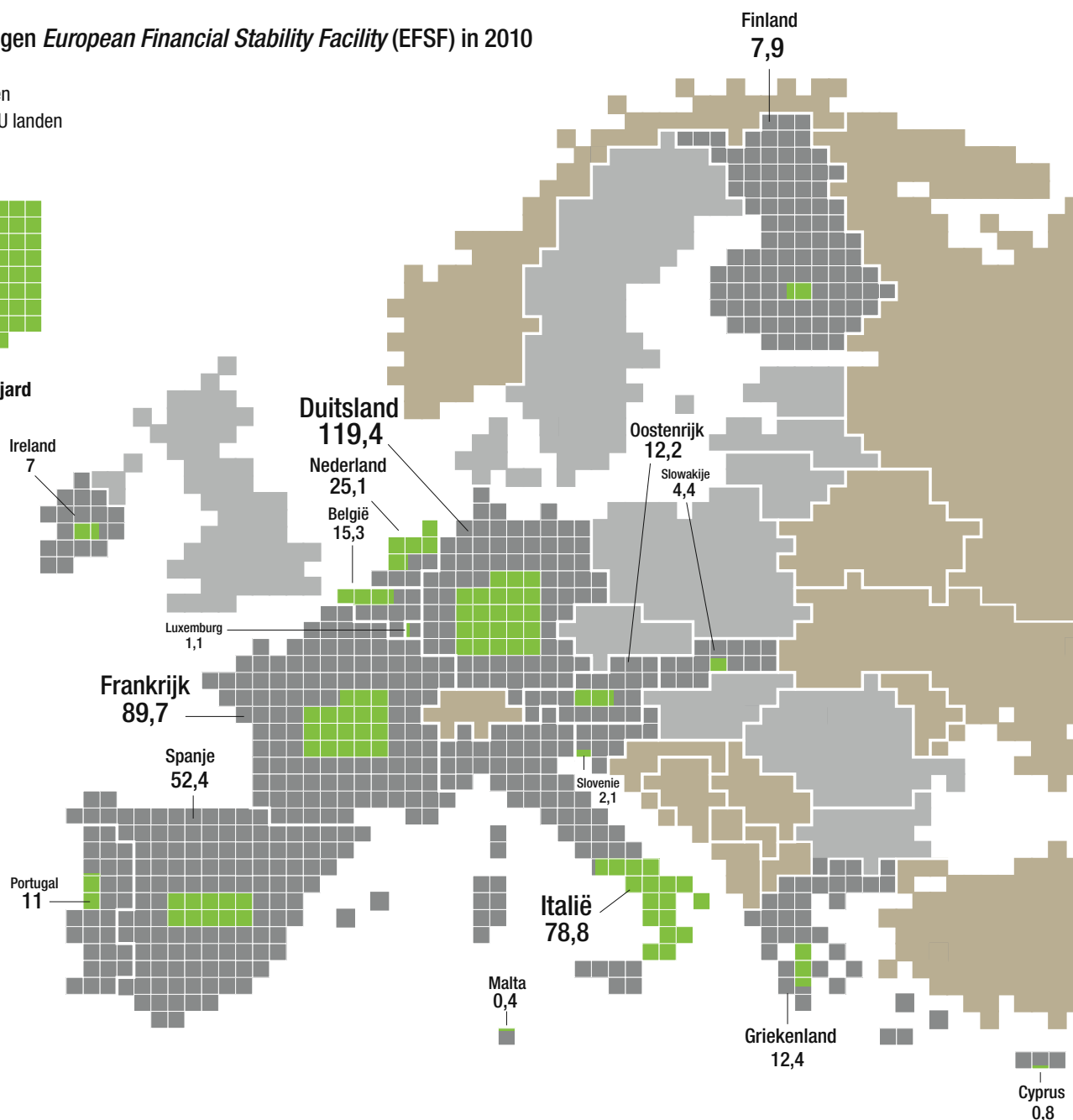
Garantstellingen *European Financial Stability Facility* (EFSF) in 2010

- Eurolanden
- Overige EU landen

■ 5 miljard



Totaal €440 miljard



de faciliteit gebruik maken, hoe hoger de lasten voor de overblijvende landen. De looptijd is bepaald op drie jaar. Oorspronkelijk was de omvang €440 miljard, waarvan Nederland zich voor €26 miljard garant stelde. De ministers van Financiën hadden echter 'vergeten' dat je als faciliteit altijd maar een deel van het geld echt mag uitlenen, om een hoge rating te behouden als betrouwbare faciliteit. Daarom is de Nederlandse garantstel-

ling fors opgehoogd. Ierland heeft inmiddels €22,5 miljard toegezegd gekregen uit deze faciliteit.

Naast EFSF (440 miljard) en EFSM (60 miljard) staat het Internationaal Monetair Fonds (IMF) garant voor 250 miljard euro.

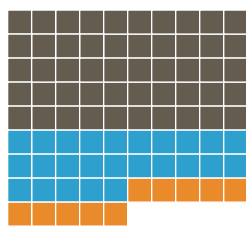
Om op toekomstige problemen voorbereid te zijn zullen in 2013 EFSM en EFSF worden omgezet in een permanent noodfonds, het European

Stability Mechanism (ESM).

In dit fonds zullen de eurolanden 80 miljard euro storten en ze zullen voor 620 miljard euro garant staan. Voor Nederland zijn die bedragen 4,5 miljard en 35 miljard. Naast de ESM doet ook het IMF mee, voor 250 miljard euro. Ook hier gelden weer voorwaarden om de kapitaalverschaffers veilig te stellen. Hierdoor is de totale leencapaciteit van de ESM 500 miljard.

Reddingsplan Ierland

□ 1 miljard



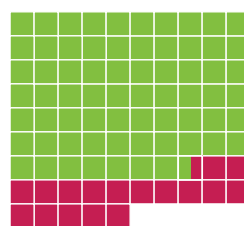
■ 50 miljard om de overheid voor de komende vier jaar te helpen financieren.

■ 25 miljard toekomstige steun voor het bankwezen

■ 10 miljard directe steun voor het bankwezen

Totaal €85 miljard

□ 1 miljard



■ 67,5 miljard van IMF en Europa, Nederland staat voor 1 miljard euro garant.

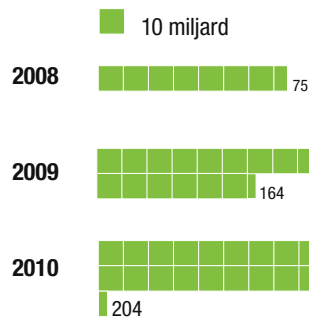
■ 17,5 miljard van Ierse pensioen fondsen

Totaal €85 miljard

Als tegenprestatie voor de steun moet Ierland een streng beleid voeren op het gebied van overheidsfinanciën (lees bezuinigen). De regering besloot het volgende: in de bijstand snijden, de minimumlonen verlagen, de inkomstenbelasting verhogen en een nieuwe heffing invoeren voor eigenaren van land en woningen.

Risico Nederland door crisisbestrijding

Afgelopen jaren



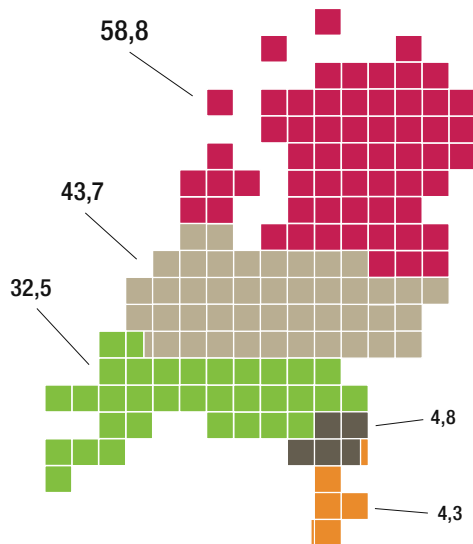
Op dit moment loop de Nederlandse staat ruim 144,1 miljard euro risico als gevolg van de crisis. Het kopen van een bank (ABN AMRO/Fortis) lijkt een verworven eigendom, maar als de bank failliet gaat zal een aanzienlijk deel verdampen.

Voor een aantal posten was het risico eerst hoger (ING ontving € 10 mld. steun, maar heeft al € 7 mld. afgelost), voor andere posten gaat het bedrag in de toekomst nog omhoog (Griekenland wordt uiteindelijk 4,7 miljard) en Portugal komt er nog aan.

Voorjaar 2011

□ 1 miljard

Totaal €144,1 miljard



■ Crisisbestrijding via Europa

Garantiedeel EU-begroting € 2,9

Garantiedeel EFSF € 55,9

■ Diverse

Garantieregeling ING € 10,5

Garantie bancaire leningen € 33,2

■ ABN Amro/Fortis

Deelneming € 27,9

Uitstaande leningen € 3,7

Garantie verkoop Deutsche Bank € 0,9

■ Vorderingen op landen

Griekenland € 3,4

IJsland € 1,4

■ Kapitaalinjecties

ING € 3

Aegon € 0,7

SNS € 0,6

DE BELANGENBEHARTIGER VAN DE EUROPESE KAPITALISTEN

INTERVIEW MET BASTIAAN VAN APELDOORN

Tekst: Sjaak van der Velden

In 2000 schreef Bastiaan van Apeldoorn een artikel in het blad *New Political Economy* waarin hij op overtuigende wijze liet zien dat de verenigde kapitalisten van Europa een grote rol hebben gespeeld in de totstandkoming van het Europa zoals we dat nu kennen. In latere jaren schreef hij diverse boeken en artikelen over de Europese integratie en de rol daarin van de Europese Ronde Tafel van Industriëlen (ERT). Reden genoeg om hem eens te bezoeken in zijn werkkamer aan de Vrije Universiteit in Amsterdam waar hij leiding geeft aan een project over de transnationale politiek in relatie tot de ontwikkeling van het kapitalisme.

Als de ERT zo belangrijk is, waarom lezen we er dan zo weinig over?

Dat heeft mij ook wel eens verbaasd. Men ziet het niet of wil het niet zien; er is een volslagen gebrek aan besef van de politiek achter de politiek. De publicaties in de Nederlandse pers over de ERT zijn over de afgelopen tien jaar misschien op de vingers van een hand te tellen. Dat geldt trouwens ook voor de Financial Times.

Als je tegenwoordig met het verhaal over de invloed van de ERT naar buiten komt, dan ontmoet je hel wat skepsis. De parlementaire pers is vooral gericht op de zichtbare besluitvorming, de spelletjes en de poppetjes. Verder vinden ze verhalen over de invloed van de ERT overdreven.

In de jaren zeventig was er veel meer belangstelling voor de macht van het kapitaal. Je had toen bijvoorbeeld werkgroepen die zich bezig hielden met netwerkonderzoek terwijl zich daar tegenwoordig nog maar een enkeling mee bezig houdt. Wat daarbij ook belangrijk is, is dat er toen ook een maatschappelijke tegenbeweging was waarin dat onderzoek in ingebed was. Tegenwoordig is daar nauwelijks sprake van. Voor jullie van de SP zijn dit soort zaken nog wel eens een issue, maar de PvdA laat het sinds het afschudden van de ideologische veren helemaal liggen.

Hetzelfde geldt voor GroenLinks. De macht van het kapitaal speelt geen rol meer in het maatschappelijke debat, het gaat haast alleen nog maar over sociaal-culturele zaken zoals immigratie en integratie. Of het gaat over de basale economische problemen zoals de hoogte van lonen en uitkeringen of de steun aan Griekenland zonder dat het verband wordt

gelegd met de kapitalistische structuren en de daar aan gerelateerde macht van het bedrijfsleven. Of bijvoorbeeld de financiële sector. Die structuren en macht bepalen die wel degelijk mede waarom bijvoorbeeld nu de uitkeringen verlaagd worden of Griekenland 'gered' moet worden.

Misschien speelt de angst voor complotten een rol? Veel mensen willen misschien niet geloven dat Europa een groot complot van het kapitaal is?

De ERT en de ontwikkeling van Europa zijn zeker geen complot. Het gaat allemaal in de openbaarheid, zo heeft de ERT een website waar je heel veel rapporten, de ledenlijst en nog veel meer kan vinden. Een complot gebeurt helemaal in het geniep, daar is hier absoluut geen sprake van. Er bestaan nauwe banden tussen de ERT en de Europese Commissie en er vindt ook geregeld informeel overleg plaats. De ERT vertegenwoordigt gewoon machtige belangen en daar wordt om die reden naar geluisterd.

Twee jaar geleden interviewden we Kees van der Pijl, die ervan overtuigd is dat Europa begon als een 'Amerikaans plan' (zie Spanning, april 2009). Is de macht van de VS nog steeds zo groot?

De macht van de VS is tegenwoordig als je het vergelijkt met de jaren vlak na de Tweede Wereldoorlog uitgehold. Er bestaat nog wel een Amerikaanse hegemonie, maar niet meer in de mate van toen. Volgens mij staat de VS positief tegenover de Europese integratie als we hier maar aan twee voorwaarden voldoen. Er moet een vrije markt zijn en het Atlantisch bondgenootschap mag niet worden bedreigd. Het zou in de toekomst kunnen dat onder druk van de

Europese defensie-industrie die natuurlijk een goede afzetmarkt zoekt er een militarisering van Europa plaats zal vinden. Dan zouden de commercie en de politiek elkaar ook in Europa kunnen vinden en dat is iets wat de VS niet graag ziet. Voorlopig wordt de samenwerking tussen Europa en de VS echter niet bedreigd want Europa is mondiaal gezien geen grote politieke speler.

Economisch wel natuurlijk. Tot de jaren zeventig waren bedrijven uit de VS dominant, maar dat is veranderd sinds begin jaren tachtig. Europese bedrijven waren met een enkele uitzondering daarvoor nauwelijks wereldspelers, maar dat is tegenwoordig heel anders. Neem Shell maar, een van de grootste bedrijven op aarde. Daar, bij de groeiende macht van de Europese bedrijven, ligt de materiele basis voor de ERT en de Europese eenwording.

Maar de ERT is toch gewoon een lobbygroep zoals Europa er vele kent?

Een lobbygroep richt zich op deelbelangen, maar dat is bij de ERT niet het geval. Die richt zich op het totaal van de kapitalistische belangen. Er is sprake van een transnationale elite die in staat is om individuele belangen achter zich te laten en vooral te kijken naar de belangen van de kapitalistenklasse als geheel. Zoals ik het in mijn artikel uit 2000 beschreef: 'De werking van de ERT is noch te rangschikken onder de logica van gelijkwaardig lobbyen noch onder dat van de indirecte belangenbehartiging van bedrijfsbelangen. Ze moet daarentegen worden gezien als de elite-organisatie van een opkomende Europese kapitalisten klasse die de langetermijnbelangen van deze klasse

WAT IS DE ERT?

'Toen in het begin van de jaren tachtig de Europese integratie op een laag pitje stond en de groeiende globale (vooral Japanse en Amerikaanse) concurrentie de positie van grote delen van de Europese industrie bedreigde, groeide het begrip onder de leidende leden van de Europese zakenwereld dat er een politiek initiatief nodig was op Europees niveau.

Een begrip dat onder Europese politici ontbrak. Aangezien de officiële Europese werkgeversorganisatie, UNICE, als ineffectief werd gezien, nam Pehr Gyllenhammar, de cosmopolitische CEO van Volvo, met de steun van Etienne Davignon, de Eurocommissaris die zich recent had ingezet voor de nieuwe toenadering tussen het grote bedrijfsleven en de Commissie, in 1983 het initiatief om met 17 industriële van grote Europese bedrijven bijeen te komen om de ERT op te richten. Het zelfverklaarde doel van de nieuwe organisatie was 'de revitalisering en het weer concurrerend maken van de Europese industrie, en de versnelling van de eenwording van de Europese markt'. Deze twee doelen werden onderdeel van één enkele strategie waarin 'Europeanisering' werd beschouwd als het antwoord op het gebrek aan concurrentiekracht van de Europese industrie op de wereldmarkt.'

Bastiaan van Apeldoorn, Transnational class agency and European governance, in: *New Political Economy*, vol. 5, nr. 2, 2000, p. 161

naar voren brengt en verdedigt.' In het politieke discours zie je wel een tegenstelling tussen aanhangers van een federalisme en die van een centralistisch Europa. De belangen van de Europese kapitalistenklasse overstijgen die discussie. De ERT heeft zich sterk gemaakt voor de Europese eenwording en de interne vrije markt en omgekeerd versterken die eenwording en interne markt de macht van de Europese bedrijven weer. Het is dus echt een zichzelf versterkend proces.

De ERT is de belangengroep van het Europese industriële kapitaal. Hoe zit het met de andere kapitaalsfracties zoals de

bankensector of het handelskapitaal, hebben die andere belangen?

De drie soorten kapitaal bestaan nog wel, maar de scheidslijnen zijn minder duidelijk geworden. Het is niet meer zo simpel dat de belangen van die fracties tegenstrijdig aan elkaar zijn zoals dat voor de Tweede Wereldoorlog wel eens het geval was. Natuurlijk hebben industriële meer met de factor arbeid te maken dan banken. In de industrie wordt waarde geschapen, banken romen die af en herverdelen die. De financiële sector heeft weliswaar minder direct te maken met de loonontwikkeling in de industrie, maar ze steunen de industriële in deze wel. Er zijn zeker verschillen, maar de verbindingen zijn groter dan vroeger.

Industriële bedrijven beleggen tegenwoordig ook grote kapitalen via de mondiale financiële markten en de CEO's van industriële bedrijven worden voor een deel betaald aan de hand van de aandelenkoersen. Er treedt dus een zekere synchronisatie van belangen op.

Waren de leden van de ERT het vanaf het begin met elkaar eens?

De consensus zoals die nu bestaat, heeft zich moeten ontwikkelen. Over een ding waren ze het eens, de factor arbeid was in de jaren zestig te machtig geworden en daar moest iets aan gebeuren. In kapitalistisch Europa bestonden midden jaren tachtig twee rivaliserende projecten hoe het anders moest. Op de eerste plaats het neoliberale project dat de gelegenheid te baat greep om de Europese integratie te gebruiken voor een strijd tegen een starre arbeidsmarkt en de vakbeweging. Die strijd moest dienen Europa concurrerend te maken in de geglobaliseerde economie. Dit project werd vooral gedragen door de echt globale bedrijven. Naast de neoliberalen waren er neo-mercantilisten afkomstig van de meer Europees geïntegreerde bedrijven die vooral het belang zagen van een Europese thuismarkt om de problemen het hoofd te bieden. Overigens kregen beide stromingen steun van de sociaal-democratie die Europese integratie als een antwoord zag op de problemen van links in een globaliserende wereld. Alleen zo kon volgens haar het Europese sociale model behouden blijven.

Uiteindelijk is de neoliberale visie dominant gebleken?

Die hebben inderdaad het discours gewonnen. De ERT rapporten gingen alleen nog maar over deregulering en flexibilisering van de arbeidsmarkt, verkleinen van de overheid en een pleidooi voor vrijhandel. In 1993 was het pleit beslecht. In een ERT rapport van dat jaar stond simpel: 'een heel groot deel van de inspanning om de Europese arbeidsmarkt aan te passen zal door de arbeid worden gedragen.' Dat is ook zo gegaan wat wel blijkt uit het feit dat de Lissabon-agenda door de ERT is ontwikkeld. De sociaal-democratie stond erbij en keek ernaar en was zelfs een enthousiaste pleitbezorger van de neoliberale ontwikkelingen. Ook de FNV in Nederland was aanvankelijk tevreden over 'Lissabon'.

Hoe kunnen sociaal-democratie en vakbeweging niet hebben doorgehad waar het met Europa heen ging?

Belangrijk is het totaal ontbreken van inzicht en een visie op wat er gebeurt. Men laat het gebeuren en ontwikkelt pas voorzichtig kritiek als het te laat is. Ze zien nu wel in dat de 'balans zoek is'. Maar dat komt ervan als men het als problematisch ervaart om te praten of te denken over iets als de macht van het kapitaal. Het kapitaal heeft daar geen moeite mee. Dat is beter georganiseerd en heeft daarom de ideologische strijd gewonnen. Zet daar de factor arbeid maar eens tegenover, die is zo gefragmenteerd. Daar moet nog heel wat gebeuren aan eenwording als men de zaken terug wil draaien of ombuigen.

Tegenwoordig bestaat de ERT uit 48 CEO's van de grootste Europese bedrijven uit 18 landen. Hun bedrijven vertegenwoordigen een omzetwaarde van 1,6 biljoen (1.600.000.000.000) euro en er werken wereldwijd 4,5 miljoen mensen. Uit Nederland treffen we in de ERT de volgende personen aan: Paul Polman - Unilever, Jean-Francois van Boxmeer - Heineken, Frans van Houten - Royal Philips Electronics, Peter R. Vosser - Royal Dutch Shell en Hans Wijers - AkzoNobel.

www.ert.be

DEPTOCRACY EEN ANDERE KIJK OP DE GRIEKSE SCHULDENCRISIS

Tekst: Arjan Vliegthart Foto: Roel Burgler / Hollandse Hoogte



De huizenmarkt is als gevolg van de crisis behoorlijk ingestort in Griekenland.

De Griekse schulden crisis heeft een grote impact op het sociale en politieke leven in Griekenland. Maar niet alleen dat, ook Griekse filmmakers roeren zich in het publieke debat over de vraag wie verantwoordelijk is voor het feit dat Griekenland voor grote en diepgaande bezuinigingen en – waarschijnlijk – privatiseringen staat. De film DEPTOCRACY waarvan op internet ook een versie met Engelse ondertiteling te vinden is, is daarvan het sprekendste voorbeeld.

DEPTOCRACY is een politieke aanklacht. Allereerst tegen internationale organisaties als het IMF, de Europese Unie en de grote Europese lidstaten als Frankrijk en Duitsland. Met vergelijkingen met landen in Latijns-Amerika wordt duidelijk gemaakt hoe de gewone Griekse bevolking op zal moeten draaien voor de schulden van de Griekse staat, terwijl internationale banken, die willens en wetens onverantwoord geld aan Griekenland hebben uitgeleend, buiten schot blijven. Grote Europese landen als Duitsland en Frankrijk hebben Griekenland daarbij extra krediet verleend, zodat het land de producten van de Franse en Duitse wapenindustrie kon blijven afnemen. Ook zij hebben volgens de makers schuld aan de grote schuldenlast van Griekenland.

De film is echter vooral een aanklacht tegen het eigen politieke stelsel, dat volgens de makers van de film jarenlang het land met schulden heeft opgezadeld. De twee grootste partijen

hebben de internationale gemeenschap, maar ook de eigen bevolking stelselmatig bedrogen. Heersende politici hebben niet het algemeen nut gediend, maar vooral hun eigen belangen verdedigd, zou luidt de aanklacht. De Griekse bevolking zou dan ook massaal in opstand moeten komen om ervoor te zorgen dat de zittende politieke klasse ter verantwoording wordt geroepen.

Naar analogie van wat er in Ecuador is gebeurd, pleiten de makers van DEPTOCRACY voor een nationale Audit Commissie. Die moet uitzoeken wie, en onder welke omstandigheden, Griekenland met de schuldenlast heeft opgezadeld. Daarna kan dan worden bepaald van welke schulden redelijkerwijs kan worden verwacht dat die worden afgelost. Dat was ook de procedure van de linkse president Correa in Ecuador, die weigerde de olie-inkomsten van zijn land slechts te gebruiken voor het aflossen van de staatsschuld, omdat de schulden die het land op zich had genomen nooit

enig nut hadden gebracht aan de bevolking, maar vooral in de zakken waren beland van een kleine groep in de samenleving. Daarbij doen de makers van de film een beroep op het principe van een *odious debt*, een schuld die de staat is aangegaan buiten het weten van de eigen bevolking om en zonder de burgers van het eigen land te dienen. In de negentiende eeuw werd dit leerstuk regelmatig toegepast na revoluties en na de oorlog in Irak werden de schulden van dat land ook tot op grote hoogte kwijt gescholden.

De filmmakers nemen je in een goed uur mee in een rondje over de wereld. Zij strooien met cijfers en brengen gerenommeerde linkse intellectuelen en economen in stelling om hun claims te onderbouwen. Daardoor komt de film soms wat gefragmenteerd over en roept hij soms meer vragen op dan hij beantwoordt. Maar het doel van de makers is ook geen wetenschappelijk betoog. Veeleer dan met een diepgaand inzicht over het hoe en wat van de schulden crisis, laat DEPTOCRACY de kijker achter met het gevoel dat de huidige politieke discussie, waarin de Grieken toch vooral als luiaards worden afgeschilderd die met vijftig met pensioen gaan, schijn is. En dat is wellicht ook hun grootste bijdrage. DEPTOCRACY werpt het idee omver dat het hele land en de hele bevolking over één kam te scheren zijn. Griekenland is, net als elk ander land, verdeeld in verschillende sociale groepen. Sommige daarvan hebben geprofiteerd van het in de schulden steken van het land, terwijl de grootste groep daar nooit iets van gemerkt heeft en nu wel de rekening mag betalen. En dat is een wezenlijke bijdrage aan een debat dat anders wel heel eenzijdig dreigt te worden.

De film DEPTOCRACY is met Engelse ondertiteling te zien op: <http://eagainst.com/articles/deptocracy-international-version>



‘NEDERLAND HEEFT EEN GROOT VERHAAL NODIG’

INTERVIEW MET HANS ACHTERHUIS

Tekst: Hans van Heijningen en Arjan Vliegthart Foto's: Kick Smeets / Hollandse Hoogte

Hans Achterhuis, auteur van onder andere De Utopie van de Vrije Markt, waarin hij het neoliberalisme analyseert en bekritiseert, is twee jaar lang Denker des Vaderlands. Een eretitel voor een filosoof die zich in het verleden kritisch uitliet over de Kosovo-oorlog en utopieën, of ze nu links of rechts zijn. Spanning sprak met hem. Over het neoliberalisme, de vraag waarom de huidige crisis niet leidt tot een ander economisch beleid en de noodzaak om tot een groot politiek verhaal tegen het neoliberale gedachtegoed te komen.

In uw laatste boek, De Utopie van de Vrije Markt, maakt u een diepgaande analyse van het neoliberalisme. Wat viel u daarbij het meest op?

‘Wat mij het meest raakte, was de ontdekking dat het neoliberalisme als

ideologie een consistent geheel is en geen verzameling van individuele maatregelen. Ik moet toegeven, dat ik dat – net als veel andere mensen – nooit zo direct in de gaten heb gehad. De meeste mensen zien het geheel nog steeds niet. Zij zien wel de maatschappelijke verschijnselen, zoals

de bonuscultuur of de marktwerking, maar leggen niet het onderlinge verband tussen deze zaken. Het heeft bij mij ook heel lang geduurd voordat ik inzag dat die verschijnselen veel meer samenhangen dan je op het eerste gezicht zou denken.

Als ideologie is het neoliberalisme nog steeds dominant. Deels is dat een kwestie van *framing* van het politieke debat. Dat wordt bepaald door waarden die aan het neoliberalisme gekoppeld zijn, zoals efficiëntie, de superioriteit van het marktmodel boven de bureaucratische aansturing. Deze waarden zijn een uiting van de

dominantie van het neoliberalisme, ook als we ze niet als zodanig herkennen.'

We zitten nu ruim twee jaar na het begin van de financiële en economische crisis. Toch gaat veel neoliberaal beleid gewoon door. Hoe is dat mogelijk?

'Dat is een vraag waar ik ook nog niet helemaal uit ben. Maar ik denk dat een aantal zaken een rol spelen. Allereerst hebben tot nu toe veel mensen in West-Europa de gevolgen van de crisis nog niet echt gemerkt. En hoewel er een hoop plannen op stapel staan, ook van dit kabinet, zijn de echte gevolgen nog niet merkbaar. Daarnaast merk je dat er in de politiek veel onzekerheid heerst als het erom gaat de oorzaken van de crisis echt aan te pakken. Vrijwel alle partijen hebben de afgelopen decennia het neoliberale beleid omarmd en hebben de nodige huiver om nu voor iets radicaal anders te pleiten. Een mooi voorbeeld daarvan vond ik het Volkskrant-interview met Job Cohen en Mark Rutte tijdens de laatste verkiezingscampagne voor de Tweede Kamer. Cohen zet daar aarzelend de aanval in op de VVD en het neoliberalisme. Waarop Rutte reageert met: 'ik ga het toch ook niet hebben over de problemen van het socialisme? Het gaat erom de problemen van vandaag de dag aan te pakken.' En daarmee verdwijnt het onderwerp van tafel. Alsof de problemen van nu goed op te lossen zouden zijn zonder een analyse van waar zij vandaan komen. Vooral de sociaal-democratie in Nederland lijkt er last van te hebben. Aan de ene kant wil zij wel, aan de andere kant lijkt zij niet te kunnen. Neem voormalig PvdA-partijleider Wouter Bos. 'Er zijn wel degelijk alternatieven', zei Wouter Bos tijdens de Den Uyl-lezing van een paar jaar geleden. De zin stond vet gedrukt in zijn tekst. Onlangs zegt hij in een NRC-interview: 'voortschrijdend inzicht, we moeten toch verder op dezelfde weg van meer marktwerking in de zorg.' Er wordt afstand genomen van Wim Kok en zijn oproep tot het afschudden van de ideologische veren, maar dat is vooral retorisch. In de



Hans Achterhuis is emeritus hoogleraar Filosofie aan de Universiteit Twente. In de jaren zeventig maakte hij furore met kritische, deels op Marx geïnspireerde analyses van de maatschappelijke verhoudingen in Nederland en daarbuiten. Zijn boek *De Markt van Welzijn en Geluk*, uit 1979, was erg succesvol. Achterhuis stelt daarin dat de enorme groei van de sector van het welzijnswerk niet alleen op vooruitgang duidt, maar ook afhankelijkheid creëert. In linkse kringen was zijn boek tamelijk omstreden. In later werk werd Achterhuis steeds kritischer over utopieën, of ze nu links of rechts waren. In 1999 schreef hij het boek *De Politiek van de Goede Bedoelingen*, waarin hij de voorstanders van de Kosovo-oorlog bekritiseerde omdat zij zich onvoldoende rekenschap hadden gegeven van het feit dat goede intenties op zichzelf nog niet tot een rechtvaardige oorlog leiden. Aan een goede afweging van doelen en middelen ontbrak het naar zijn mening geheel in deze oorlog. In 2010 verscheen *De Utopie van de Vrije Markt* met daarin een analyse van de opkomst en de inhoud van het neoliberalisme.

praktijk merk je daar weinig van. Ten derde blijkt dat tegen de veroorzakers van de crisis bijzonder weinig te ondernemen is. Dat zie je terug in een film als *THE INSIDE JOB*, over het reilen en zeilen in een grote Amerikaanse bank. Soms lukt het om één van de spelers te pakken, zoals in het geval van Madoff die met zijn financiële piramidespel heel veel mensen kon oplichten. Maar dat zijn uitzonderingen. Veel vaker lukt het niet. Het blijkt in de praktijk bijna ondoenlijk om door het geritsel heen te komen en de daders te pakken. Dat zie je ook bij

Obama, waar ik een groot fan van ben. Als hij het al niet voor elkaar krijgt, wie dan wel?

Ten slotte ontbreekt er een overtuigend 'tegenverhaal'. Het lukt de critici van het neoliberalisme, en ik vrees ook de SP, tot nu toe niet om met een overtuigend verhaal te komen dat grote delen van de samenleving aanspreekt. Althans, een dergelijk verhaal, voor zover het er al is, wordt onvoldoende onder de aandacht gebracht.

Dat laatste is ook lastig. Dat heb ik ook bij het schrijven van mijn boek gemerkt. Ik kwam er niet uit. Mijn collega en vriend, Nico Koning, die aan de Hogeschool van Amsterdam werkt, heeft mij daarbij moeten helpen. Zijn centrale credo: maat houden. Dat was vroeger een vanzelfsprekendheid. De econoom Tinbergen pleitte er altijd voor dat de inkomensverschillen in Nederland niet groter dan 1 staat tot 5 zouden mogen zijn. Het hoogste inkomen zou maximaal vijf maal het minimuminkomen mogen zijn. Dat idee is volledig verdwenen. Het idee van maat houden verbond ik zelf later met de negentiende-eeuwse filosoof Alexis de Tocqueville. Deze combineert een afkeer van een uit de klauwen gegroeide verzorgingsstaat met een afkeer van de markt. Van een dergelijke analyse moet meer werk worden gemaakt. Dat is volgens mij de belangrijkste opgave van links. Het traditionele sociaal-democratische verhaal moet hoognodig gemoderniseerd worden.'

Is het ontbreken van een alternatief verhaal een typisch Nederlands verschijnsel of speelt dat ook elders?

'Het is een internationaal fenomeen, hoewel je ziet dat in andere delen van de wereld de verhoudingen nog echt anders liggen. Kijk bijvoorbeeld naar Latijns-Amerika. Daar is het neoliberale verhaal veel minder dominant en zijn linkse analyses sterker. Het lijkt erop dat daar het consumentisme de mensen minder in zijn greep heeft.

Wat verder uniek is voor Nederland, is dat het neoliberalisme hier nog geen grote ideoloog heeft gekend. Daarin verschilt ons land van bijvoorbeeld het Verenigd Koninkrijk en de Verenigde Staten. Ideoloog-politici à la Joop den Uyl kent Nederland sinds de jaren tachtig niet meer. Lubbers was het

niet. Bolkestein ook niet, althans niet op dit terrein. Wel op onderwerpen als multiculturalisme en Islam, maar als het gaat om de economische ordening van onze samenleving is hij minder dominant geweest. Neoliberalisme in Nederland is vooral het neoliberalisme van de praktische oplossingen geworden en nooit het neoliberalisme van het grote verhaal.

Ook als je ons land bijvoorbeeld vergelijkt met België merk je dat daar een veel groter en steviger ideologisch debat aan de gang is. Dat is overigens al tijden zo. Over mijn boek *De Politiek van de Goede Bedoelingen*, uit 1999 over de Kosovo-oorlog, kon ik in België uitgebreid discussiëren met Willy Claes, voormalig Secretaris-Generaal van de NAVO. In Nederland gebeurt dat niet. Waren we vroeger het land van koopman en dominee, vandaag de dag zijn we alleen het land van de koopman.

En dat merk je ook als het gaat om de kritiek op het neoliberalisme. Er is wel kritiek, maar dat is dan vaak op slechts één punt van de ideologie. Kijk bijvoorbeeld naar Marcel van Dam. Terecht wijst hij erop dat het helemaal

niet nodig is om zo snel, zo veel te bezuinigen als het kabinet Rutte van plan is. Maar dat is slechts een deel van het verhaal. Je zou dat in een breder ideologisch kader moeten zetten. Alleen dan kun je voldoende tegenkracht mobiliseren.

Dat laatste zie je vooral bij veel van de jongeren vandaag de dag. Zij brengen de ontsparingen van het neoliberalisme niet in een groter verhaal, terwijl zij er wel tegenaan lopen. Ik ben niet negatief over hoe jongeren hiermee omgaan. In de persoonlijke levensomgeving zie je dat ze wel degelijk tot actie in staat zijn en zich niet zonder meer overgeven aan de terreur van de markt en het consumentisme. Maar het is vaak weinig politiek. En dat komt doordat zij het politieke verhaal niet kennen en daarom ook niet in de gelegenheid worden gesteld om hun persoonlijke ervaringen en strijd daarin op te nemen.'

Dat klinkt niet optimistisch. Betekent dit dat de critici van het neoliberalisme een achterhoedegevecht aan het leveren zijn?

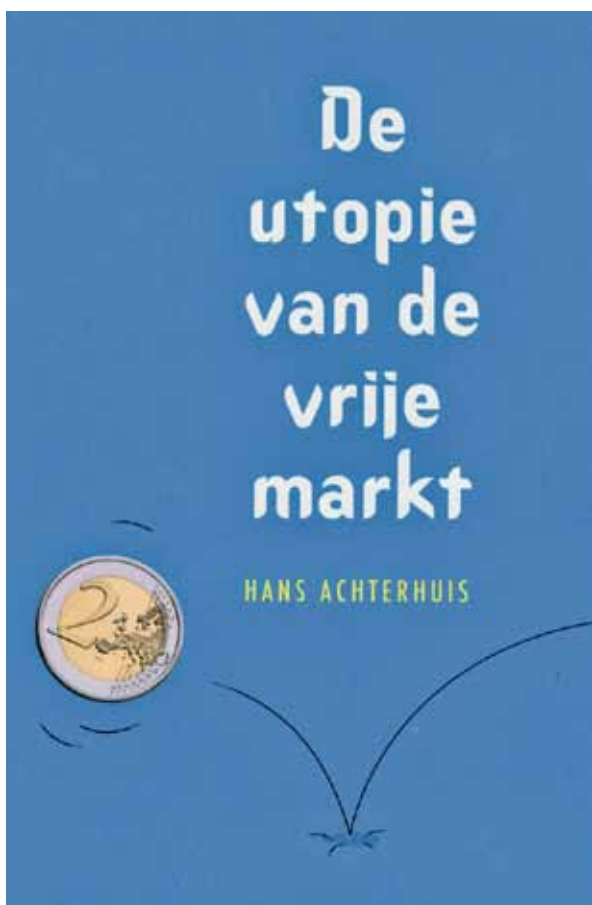
'De sociaal-democratie moet zich opnieuw uitvinden. Ik ben gaan zien dat veel van de ideeën van de jaren

zestig niet klopten. Een afscheid van utopieën, van uitgewerkte ideeën, maar niet van de idealen. De tijd is meer veranderd dan ik. Ik ben dubbel over de toekomst. Aan de ene kant zie ik de hele wereld een grote markt worden. Ook op milieugebied. Als ik om mij heen kijk, naar mensen die ik ken, zie ik heel veel mensen die goed bezig zijn. Die aan te spreken zijn en het beste met de wereld voor hebben. Die meer willen dan marktverhoudingen. Het gaat erom deze mensen te mobiliseren, voorbij de marktvrijheid.

Ik weet niet waar je zou moeten beginnen, maar ik ben niet pessimistisch. Maar de meeste mensen willen plezier hebben in hun werk. Ze willen best een goede boterham verdienen, maar hebben niets op met marktwerking. Neem de stopwatchzorg. Mensen in de zorg hebben er niets mee. Het ergert ze. Als je het lukt om dat in een groter verhaal te brengen, te *framen*, kun je veel meer mensen meenemen.

En dan kan het snel gaan. Ik weet nog goed hoe het feminisme opkwam. Onderzoek in de VS liet in de jaren zestig zien dat huisvrouwen in de VS heel gelukkig waren. Maar die tevredenheid verscheen als sneeuw voor de zon, toen *The Feminine Mystique* van Betty Friedan verscheen. In dit boek werd de vloer aangeveegd met de gedachte dat Amerikaanse getrouwde vrouwen tevreden zouden zijn met hun leven in de Amerikaanse suburbs. In korte tijd kreeg dat boek een heel grote resonantie. Er ging een beerput open. Hetzelfde gold voor de opkomst van het neoliberalisme. De neoliberalen hadden hun verhaal klaar toen de verzorgingsstaat aan het haperen sloeg, zowel economisch als politiek. En juist daarom konden zij bijna dertig jaar zo succesvol opereren.

Dat wil niet zeggen dat het makkelijk is. Voor mij als filosoof komt daar nog iets bij, een soort angst voor het economendebat. De vanzelfsprekendheid waarmee economen met cijfers het debat monopoliseren. Daar is lastig doorheen te komen, maar het moet wel. Het is een extra aanmoediging om te blijven investeren in de grote verhalen. Omdat ze uiteindelijk zomaar kunnen aanslaan bij de problemen die mensen ervaren.'



De Utopie van de Vrije Markt
Hans Achterhuis
Uitgeverij Lemniscaat
9789047702573
€ 19,95

IMMORTAL TECHNIQUE: REVOLUTIONAIRE HIPHOP

Tekst: Leon Botter



Hiphop wordt vaak geassocieerd met geweld, seksisme en materialisme. Niet zo gek als je de videoclip op MTV ziet, maar voor een hiphop-liefhebber zoals ik is dat erg frustrerend. Voordat grote platenbazen ontdekten dat ze veel geld konden verdienen door hiphop te commercialiseren, ging het om veel meer dan muzikaal succes. Hiphop is begonnen als een subcultuur van de Amerikaanse en vaak zwarte onderklasse. Het is een ideale spreekbuis gebleken voor de arme, zwarte jeugd om maatschappelijke problemen naar buiten te brengen. Je hoeft geen dure gitaar te kopen, je hoeft alleen maar teksten te bedenken en de muziek kun je desnoods maken met je mond door te 'beatboxen'.

Onder de mainstream hiphop zoals we die meestal op televisie zien, bestaat gelukkig nog een hele ondergrondse wereld van maatschappijkritische, onafhankelijke rappers. De meest getalenteerde en meest kritische rapper van het moment is

zonder twijfel Immortal Technique. Hij brengt wereldwijd muziek uit zonder een grote platenmaatschappij en in zijn harde teksten steekt hij niet onder stoelen of banken dat hij socialist is.

Immortal Technique heet eigenlijk Felipe Andres Coronel en is geboren in een militair ziekenhuis in Lima, Peru. De rapper snapt door zijn

afkomst heel goed waar het steeds om gaat in de wereld: 'Ik kom daar vandaan waar ze democratische leiders afzetten. Niet voor het volk, maar voor de lezers van het Financiële Dagblad.'

In het getto van Harlem, New York, groeide hij op in armoede. In het nummer 'Harlem Streets' beschrijft hij wat hij om zich heen ziet:

*F*ck flossin, mothers are trying to feed children*

But gentrification is kicking them out of their building

A generation of babies born without health care

*Families homeless, thrown the f*ck off of the welfare*

(Rot op met je vrijblijvendheid, moeders proberen kinderen te voeden maar door de sloop van goedkope huizen moeten ze hun huis uit, Een generatie baby's geboren zonder gezondheidszorg, Gezinnen staan op straat en zijn verdomme uit de bijstand geflikkerd)

Deze achtergronden hebben Immortal Technique onmiskenbaar gevormd. Zijn keiharde, maar intelligente teksten richten zich tegen het Amerikaanse imperialisme, racisme, armoede en het kapitalisme in het algemeen. Een goed voorbeeld is het nummer '4th branch' van het album 'Revolutionary Volume 2'. Daarop gaat Immortal Technique in op de hypocriete houding van Amerika in de *War on Terror* en het invoeren van de *Patriot Act*.

HET RIJKE ROOIE LEVEN

DEEL 69

*Guantánamo Bay, federal incarceration
How could this be, the land of the free,
home of the brave?
Indigenous holocaust, and the home of
the slaves
Corporate America, dancing offbeat to
the rhythm
You really think this country never
sponsored terrorism?
Human rights violations, we continue
the saga:
El Salvador and the contras in Nicaragua
And on top of that, you still wanna take
me to prison,
Just cause I won't trade humanity for
patriotism*

*(Guantánamo Bay, opsluiting door de
staat,
Hoezo land van de vrijen, thuis van de
dapperen?
Uitroeijing van indianen en thuis van de
slaven
De bv Amerika loopt uit de pas,
Denk je nou echt dat dit land nooit
terrorisme sponsorde?
Mensenrechtenschendingen, het verhaal
gaat door:
El Salvador en de contra's in Nicaragua
Daar komt nog eens bij dat jullie me
willen opsluiten,
omdat ik het menszijn niet inruil voor
het landsbelang)*

Veel kritische artiesten wordt verweten dat ze hun idealen alleen met de mond belijden. Dat kan men Immortal Technique in ieder geval niet verwijten. Zo heeft hij een miljoenen-deal met een platenmaatschappij afgeslagen, omdat hij onafhankelijk wil blijven. Ook raadt hij zijn fans aan om zijn cd's vooral te downloaden van het internet om de boodschap te verspreiden. Met de opbrengsten van zijn nieuwste album 'The 3rd World' is



hij naar Afghanistan gereisd om – zonder bescherming van het Amerikaanse leger – een weeshuis te bouwen. Ook doet hij geregeld mee aan publieke debatten, buurtprojecten en zoekt hij de media op om zijn statements te maken.

Immortal Technique is een bewijs dat je altijd je idealen boven persoonlijk gewin kan blijven stellen. Als een van de meest getalenteerde rappers van de laatste jaren had hij net zoals velen kunnen cashen. Door dat niet te doen, inspireert hij nieuwe generaties muzikliefhebbers en andere artiesten over de hele wereld. De komst van downloaden heeft de muziekindustrie tot wankelen gebracht, maar onafhankelijke muzikanten staan sterker dan ooit. Hun fans kopen de cd's toch wel. Hoewel de socialistische revolutie die Immortal Technique predikt nog even uitblijft, lijkt de 'industriële revolutie' (zo noemt hij het breken van de macht van de grote platenmaatschappijen) steeds meer werkelijkheid te worden.

Er is dus nog hoop voor authentieke cultuur die niet bestaat bij de gratie van commercie. In de woorden van de rapper zelf:

“...And the more that mc's, producers, Dj's and independent labels start to grasp the conceptuality of what their contribution to the business of hip-hop is, rather than just the music - the more the industry will be forced to change.”

(En hoe meer rappers, producenten, dj's en onafhankelijke labels het concept doorkrijgen van wat hun bijdrage aan hip-hop kan zijn, meer dan alleen de muziek, hoe meer de muziekindustrie gedwongen wordt te veranderen.)



EWOUT IRRGANG

Ruim tien jaar geleden vond de 'Azië-crisis' plaats. Toen leidde enorme financiële paniek, mogelijk gemaakt door de liberalisering van het kapitaalverkeer, ertoe dat Aziatische landen bij het IMF moesten aankloppen voor noodleningen. Een decennium ervoor gebeurde hetzelfde in Latijns-Amerika wat bekend werd als de 'Latijns Amerikaanse schulden-crisis'. Het IMF stelde in Azië en Latijns-Amerika dusdanig strenge voorwaarden aan deze noodleningen dat de crisis onnodig werd verlengd. De SP pleitte al tijdens de Azië-crisis voor een soort internationale faillissementswetgeving voor staten om ook het flitskapitaal te laten mee betalen. Deze oproep werd toen politiek breed ondersteund. Maar het financieel kapitaal zorgde er wel voor dat het bij mooie voornemens bleef. In het IMF hebben tenslotte de crediteuren (kredietverschaffers) en niet de debiteuren (kredietnemers) het voor het zeggen. In Azië en Latijns-Amerika is het IMF er nog immens populair door.

Maar de tijden zijn veranderd. De schulden-crisis van nu is de Europese schulden-crisis. In Griekenland, Ierland en Portugal stelt het IMF opnieuw draconische eisen om de overheidsbegrotingen weer op orde te brengen. Maar net als in Latijns-Amerika in de jaren tachtig is dat onvoldoende om al die schulden ooit weer terug te kunnen betalen. Net als toen wordt om de Westerse banken de tijd te geven hun schulden af te schrijven, het onvermijdelijke zo lang mogelijk uitgesteld. Toen waren het vooral Amerikaanse banken. Nu zijn het vooral Europese banken. We 'redden' dus opnieuw geen landen maar vooral banken. In de jaren tachtig leidde het tot een 'verloren decennium' aan groei voor Latijns Amerika. Nu dreigt hetzelfde voor Zuid-Europa.

Er is wel een belangrijks verschil. Latijns-Amerika en de Aziatische landen konden nog devalueren en hun economieën met goedkope export stimuleren. Zuid-Europa kan dat door de euro niet meer. De door het IMF en de Europese Commissie bepleitte 'interne devaluatie' door de Zuid-Europese lonen te verlagen maakt de schuldenlast alleen maar zwaarder doordat hun economieën nog verder zullen krimpen. Uit de euro stappen door deze landen is mogelijk, maar alleen tegen heel hoge kosten. Het lost bovendien het schuldenprobleem niet op. Het maakt het zelfs erger omdat de schuld in harde euro's is en dan moet worden terugbetaald met zachte drachmen, punten of escudo's.

Een vergaande schuldsanering is dringend noodzakelijk om Zuid-Europa lucht te geven. Een Europees systeem van faillissementswetgeving zou dit soort problemen in de toekomst gemakkelijker kunnen oplossen en kan ervoor zorgen dat banken automatisch gaan meebeta-

len. Het gegroeide verschil in concurrentieverhoudingen is daarmee nog niet opgelost. Maar als Zuid-Europa de lonen nu niet kan verlagen, is het dan niet mogelijk dat Noord-Europa de lonen verhoogd? In plaats van uit de euro te stappen zouden Nederland en Duitsland ook de lonen fors kunnen verhogen zodat Zuid-Europa weer meer kan exporteren. Dat is pas een solidaire Europese loonpolitiek. Het is een optie die je nooit van het IMF hoort, maar die veel logischer is dan een heilloze en onhaalbare loonsverlaging in Zuid-Europa. Ook wereldwijd wordt er niet alleen geklaagd over het grote China dat teveel spaart maar ook over Duitsland en Nederland.

Europa wil net als in de afgelopen vijftig jaar het IMF blijven leiden. De opkomende landen maken daar begrijpelijkerwijs bezwaar tegen. Europa lijkt er nu nog één keer in te slagen om de baas te blijven spelen door de voordracht van de Franse minister van Financiën Lagarde. Zij is een van de architecten van de falende aanpak van de Europese schulden-crisis. Een nieuwe wind in het IMF met een niet-Europese topman zou daarom uiteindelijk ook wel eens in het voordeel van Europa kunnen zijn.